

درس چهاردهم: میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی

۱- چرا از بین سه سلسله ترک تبار در ایران سلجوقیان از اهمیت بیشتری برخوردارند؟ سلجوقیان هم به سبب تأثیری که در تحولات ایران و سایر سرزمین های اسلامی و هم به سبب وسعت قلمروشان، اهمیت بیشتری داشتند.

۲- سلجوقیان تشکیلات اداری و حکومتی خود را بر چه اساسی پایه گذاری کردند؟ براساس تشکیلاتی که از سامانیان و غزنویان به جای مانده بود. البته تشکیلات آن دوره ها نیز برگرفته از نظام اداری و حکومتی ایران باستان بود و در هر دوره تغییراتی نیز در آن پدید می آمد.

۳- در راس حکومت سلجوقی چه کسی قرار داشت؟ سلطان

نکته: در آن دوره، خلیفه عباسی بیشتر ریاست معنوی و دینی داشت و قدرت سیاسی و نظامی در اختیار سلاطین بود.

۴- سلاطین سلجوقی برای مشروعیت بخشیدن به قدرت خود چه اقداماتی انجام می دادند؟ سلاطین سعی می کردند برای مشروعیت بخشیدن به حکومت خود و جلب نظر مردم، خود را مطیع و پشتیبان دستگاه خلافت نشان دهند. اگرچه شاهان در امور مختلف با وزرا مشورت می کردند اما رأی و نظر آنها مافوق همه بود.

۵- شیوه حکومت سلاطین سلجوقی چگونه بود؟ در این دوره نیز سلاطین با ظلم و خودکامگی حکومت می کردند و منتقدان و مخالفان خود را به سختی مجازات می کردند. سلاطین زندگی پرتجملی داشتند و صاحب املاک و ثروت زیادی بودند.

۶- حکومت سلجوقی قدرت و عظمت خود را مدیون چه کسانی بودند؟ وزیران

۷- سلجوقیان قدرت خود را چگونه به دست آوردند؟ سلجوقیان، مردمانی گله دار و بیابان گرد بودند که با زور شمشیر، امور سیاسی و نظامی را در اختیار گرفتند، آنها از شهرنشینی و کشورداری بی خبر بودند و برای اداره قلمرو پهناور خود ناگزیر شدند از وزیران ایرانی استفاده کنند.

۸- وزیر سلطان طغرل چه نام داشت؟ عمیدالملک کندی

۹- وزیر آلب ارسلان و ملکشاه چه نام داشت؟ خواجه نظام الملک

۱۰- وزیران چه نقشی در اداره حکومت سلجوقی داشتند؟ در نتیجه تدبیر و مدیریت آنها، اوضاع اقتصادی و فرهنگی بهتر شد و کشاورزی، بازرگانی، صنعت، هنر و معماری رشد زیادی کرد.

۱۱- یکی از وظایف مهم وزیران چه بود؟ تنظیم رابطه سلطان با خلیفه و دیگر فرمانروایان

نکته: پس از ورود اسلام به ایران، کلاس های درس نخست در مساجد تشکیل می شد.

۱۲- مدارس نظامیه را چه کسی تاسیس کرد؟ مهم ترین آنها در کدام شهرها بودند؟ خواجه نظام الملک مدارس در شهرهای مختلف بنیان گذاشت که همگی آنها نظامیه خوانده می شدند و مهم ترین آنها نظامیه های نیشابور، اصفهان و بغداد بودند.

۱۳- چند تن از استادان و تحصیل کردگان نظامیه را نام ببرید؟ امام محمد غزالی، عالم بزرگ ایرانی از استادان نظامیه، همچنین سعدی، شاعر معروف نیز از دانش آموختگان مدارس نظامیه بود.

۱۴- کدام شهر در دوره سلجوقیان بزرگ ترین مرکز علمی، ادبی، و مذهبی ایران بود؟ خراسان

۱۵- در دوره سلجوقیان و غزنویان چه اقداماتی در جهت گسترش زبان و ادبیات فارسی صورت گرفت؟ لشکرکشی های محمود غزنوی و جانشینانش به هندوستان، موجب رواج زبان فارسی در آن دیار شد. سلجوقیان نیز با توسعه قلمرو خود به سمت غرب، زبان فارسی را در آسیای صغیر رواج دادند.

نکته: در ابتدای دوره سلجوقی، نامه ها و فرمان های حکومتی و دفترهای دیوانی از عربی به فارسی تغییر کرد.

نکته: در قرن های پنجم و ششم هجری، زبان ترکی زبان فرمانروایان بود.

۱۶- علت توسعه شهرها و رشد شهرنشینی در دوره سلجوقی چه بود؟ در دوره سلجوقی به سبب آرامش و رونق بازرگانی، شهر و شهرنشینی گسترش یافت؛ به طوری که در آن دوره شهرهای بزرگ و پرجمعیتی به وجود آمدند.

۱۷- سه مورد از شهرهای مهم و آباد دوره سلجوقی را نام ببرید؟ ری، نیشابور و اصفهان

۱۸- پیشرفت های هنر معماری در دوره سلجوقی را توضیح دهید؟

۱- در ساختن مساجد ایرانی، ابتکار خاصی به کار رفت و حیاط و چهار ایوان اطراف آن معمول گردید .

۲- در ساختن انواع گنبدها، برجها و منارهها، کاروانسراها و مدارس نیز الگوهای جدیدی در معماری به کار گرفته شد.

۳- آجرکاری و کاشی کاری در بناها به اوج زیبایی و شکوفایی رسید . کاشی کاری از ابتکارات مهم معماران ایرانی برای تزئین بناها بود.

۱۹- جلوه های مهم هنر دوره سلجوقی چه بود؟ (چهار مورد) خوشنویسی، تذهیب و ساختن جلد کتاب از چرم، ساختن ظروف سفالین لعاب دار و بدون لعاب و...